

Asia: VN/13128/2025

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi laiksi kuntouttavasta työtoiminnasta annetun lain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Näkemyksenne kuntouttavasta työtoiminnasta annettuun lakiin esitetyistä muutoksista?

Esitys näyttäytyy kovin pistemäisenä muutoksena ilman, että sitä olisi sidottu heikossa asemassa olevan palveluiden ja palvelutarpeen arvioinnin kokonaistarkasteluun.

Esityksen tarkoituksena on keventää kuntouttavaan työtoimintaan liittyviä hallinnollisia velvoitteita. Vaikka kyseessä ei ole suoranaisesti hallituksen säästötoimi, vaikuttaa se kuitenkin siltä esitystä luettaessa. Kun eri esitysten kaikki vaikutukset katsotaan yhteen, kustannukset kuntouttavan työtoiminnan hallinnollisista velvoitteista siirtyvät hyvinvointialueilta kuntien/työllisyysalueiden harteille. Toimeentulotuen hakija halutaan jatkossa ohjata hakemaan työttömyysetuutta, vaikka hakijalla ei olisi työkykyä. Kuntouttavan työtoiminnan hallinnollinen työ/velvoitteet eivät esityksen myötä kevene, vaan pikemminkin päinvastoin, kun katsotaan eri esitysten yhteisvaikutuksia.

Vaikka aktivointisuunnitelmat esityksen mukaan vähenisivät, asiakkaiden tarve saada palvelutarpeen mukaisia palveluja ei tule vähenemään. Jotta eri toimijoiden resursseja käytetään optimaalisesti, olisi hyvä tunnistaa eri työllistymistä edistävien monialaisten toimijoiden roolit ja se, etteivät kaikki, jotka kuuluvat työikäisten ryhmään, kykene työllistymään työmarkkinoille.

Ne toimeentulotuen asiakkaat, jotka ovat lääkärintodistuksen mukaan työkyvyttömiä tai sairauspäivärahan enimmäispäivärahan saaneita, tulisi suoraan ohjata sosiaaliseen kuntoutukseen eikä työvoimaviranomaisen palveluiden piiriin. Työvoimaviranomaisen pääasiallinen tehtävä on työnvälitys. Samoin myös asiakkaat, joilla on päihde- ja mielenterveyshaasteita, tulisi ohjata hyvinvointialueen oikea-aikaiseen palvelutarpeen arviointiin. Tosin, kuten esityksessäkin todetaan, sosiaalihuoltolain mukaisen sosiaalisen kuntoutuksen ja kuntouttavasta työtoiminnasta annetun lain välisissä suhteissa koetaan olevan epäselvyyttä.

Esityksessä mainitaan, että työvoimaviranomaiset ovat nostaneet esiin huolen TYM-lain mukaisesta toiminnasta: ”Työvoimaviranomaisten mukaan hyvinvointialueiden resurssitilanne on haastanut paikoin myös monialaista TYM-lain mukaista toimintaa”. Haaste ei koske pelkästään aktivointisuunnitelmia, vaan ylipäätään tarjottavan sosiaalityön riittämättömyyttä sekä asiakkaaksi ohjautumisen kriteeristöä.

Kuntaliitto ei jaa esityksen näkemystä siitä, että lakimuutos vähentäisi hyvinvointialueiden ja kuntien kustannuksia. Asiakkaiden palvelutarve sosiaalityöhön ei ole vähenemässä, vaan pikemminkin päinvastoin.

Näkemyksenne esityksen vaikutuksista työttömiin?

Työtön, työtön työnhakija ja työkyvytön sekä koko yhteiskunta hyötyvät parhaiten, kun eri ammattilaisten roolit, työn tavoitteet ja asiakkaan palveluprosessit ovat selkeitä. Silloin asiakas ohjataan suoraan ja ensisijaisesti asiakkaan palvelutarpeen mukaisiin palveluihin. Nyt näin ei ole. Vallitsevassa etuusperusteisessa järjestelmässä etuuden kautta määrittyvät myös asiakkaalle tarjottavat palvelut. Hallituksen esityksissä asiakkaita halutaan siirtää sellaisille etuuksille, joihin liittyvistä palveluista asiakas ei kyseisellä hetkellä hyödy. Työvoimaviranomaisen tarjoamat palvelut eivät vie asiakasta kohti työmarkkinoita, jos asiakkaan ensisijainen palvelutarve on hyvinvointialueella.

Näkemyksenne esityksen vaikutuksista viranomaisten toimintaan?

Monialaisen palvelutarpeen tunnistaminen vaatii osaamista ja yhteistyötä eri viranomaisten välillä.

Kuten on jo todettu, esityksen tarkoituksena on keventää kuntouttavaan työtoimintaan liittyviä hallinnollisia velvoitteita. Kuntaliitto pitää tärkeänä, ettei toisen viranomaisen hallinnollisen työtaakan keventäminen johda toisen tahon, tässä tapauksessa kuntien/työllisyysalueiden työmäärän kasvuun ilman asianmukaista korvausta.

Näkemyksenne esityksen taloudellisista vaikutuksista?

Joustavammat käytännöt ja ohjautuminen, joka perustuu yksilölliseen palvelutarpeen arviointiin, edellyttävät riittävää resursointia työllisyyspalveluissa, sosiaalipalveluissa sekä Kelassa.

Yleistä lausuttavaa esitysluonnoksesta.

Arvioitaessa kuntouttavasta työtoiminnasta annettuun lakiin esitettyjä muutoksia tulee samalla huomioida toimeentulotukilakiin esitetty muutokset. Toimeentulotukea koskevan hallituksen esityksen mukaan 18 vuotta täyttäneellä, toimeentulotukea hakevalla henkilöllä, on velvollisuus ilmoittautua kokoaikatyötä hakevaksi työnhakijaksi ja pitää työnhakunsa voimassa. Tämän

seurauksena voidaan olettaa, että asiakkaita siirtyy jatkossa yhä enemmän työttömiksi työnhakijoiksi.

Sujuvien, asiakaslähtöisten ja vaikuttavien palvelukokonaisuuksien rakentaminen vaatii koko palvelukokonaisuuden uudelleentarkastelua, jossa palveluihin ohjautumisen mekanismien tulee perustua asiakkaiden todelliseen tarpeeseen etuusperusteisuuden sijaan.

Lindberg Erja
Suomen Kuntaliitto ry